herpy

AGAMER

Almindelig agam

Agama agama

Agama agama er en kraftig, dagaktiv klippeagam fra savannerne i det vestlige og centrale Afrika, kendt for den dominerende hans orangerøde hoved og blå krop. Navnet dækkede længe en hel gruppe nært beslægtede arter, så mange dyr i handlen er andre arter. Den er robust og livlig, men kræver et rummeligt terrarie, en meget varm solplads og kraftig UVB.

Familie: Agamidae Engelsk: Common Agama Tidligere navn: *Agama colonorum; Agama occipitalis; Agama smithii; Lacerta agama* Udgivet 16. november 2026

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**20-30 cm** total længde inkl. hale
Levetid	**10-15 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Klippeboende og jordboende**
Biotop	**Halvørken, savanne og klippeterræn**
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H til 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-32 °C**
Hotspot	**38-43 °C**
Temperatur, nat	**18-21 °C**
Luftfugtighed	**30-50 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-zone 3
Kost	**Insekter og planter**
Holdes	**Enkeltvis eller 1 han med flere hunner**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Kønsmoden	**14-24 mdr.**
Kuldstørrelse	**5-7 æg**
Inkubation	**56-90 dage** ved 26-29 °C

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Ikke omfattet**
EU-bilag	**Ikke omfattet**
IUCN	**Ikke truet (LC)**

Arten er ikke opført på CITES eller i EU's bilag, så der kræves ingen CITES-papirer. Ingen agamer står på den danske liste over dyr, som private ikke må holde (bekendtgørelse nr. 1261 af 17.11.2015), og arten er ikke på EU's liste over invasive arter.

Om arten

Agama agama er en mellemstor, kraftigt bygget agam med stort hoved, lange ben og lang hale. Den dominerende han har gult til orangerødt hoved og hals, blå krop og en hale med lyse og mørke felter. Hunner, unger og underordnede hanner er langt mere afdæmpede: olivengrønt hoved og brun krop med lyse pletter og en lys stribe ned ad halen. Undersiden er lys. Farverne skifter med temperatur, humør og social rang, så en kold eller undertrykt han kan se næsten ensfarvet brun ud.

Voksne dyr bliver 20-30 cm inklusive hale, og hannerne er størst, med bredere hoved end hunnerne.

A. agama blev længe brugt som samlenavn for næsten alle rødhovede klippeagamer i Afrika syd for Sahara. DNA-undersøgelser har delt gruppen i flere arter, bl.a. *Agama picticauda*, *Agama africana*, *Agama lionotus* og *Agama mucosoensis*, og den egentlige *A. agama* er nu begrænset til det vestlige og centrale Afrika. Dyr i handlen sælges stadig ofte som *A. agama* uden

sikker artsbestemmelse, og mange af dem er formentlig *A. picticauda*. Pasningen er den samme for hele gruppen, men oplysninger i ældre litteratur kan høre til andre arter.

Arten er hurtig og vagtsom og ikke et dyr til daglig håndtering, men den tåler rolig håndtering, hvis den vænnes til det som ung. Den er først og fremmest et dyr at se på i et godt indrettet terrarie. Levetiden i fangenskab er dårligt dokumenteret; angivelserne svinger fra 10 til 25 år, og 10-15 år er et forsigtigt skøn.

Udbredelse og levested

Agama agama i snæver forstand lever i det vestlige og centrale Afrika: Cameroun, Nigeria, Tchad, Den Centralafrikanske Republik, Sydsudan og Sudan.

Ældre litteratur giver arten en næsten panafrikansk udbredelse fra Senegal til Tanzania. De fleste af de bestande hører i dag til andre arter, fx *A. picticauda* i Vestafrika og *A. lionotus* i Østafrika. Også de indførte bestande på Madagaskar, Comorerne, Madeira, Kap Verde og i Florida regnes nu til *A. picticauda*. Kortet viser den snævre udbredelse; fund uden for området er fejlbestemmelser eller andre arter.

> **Oprindelig udbredelse:** Cameroun, Nigeria, Tchad, Den Centralafrikanske Republik, Sydsudan og Sudan.

LEVESTED

Agama agama lever i åbent land: savanne, krat, klippeområder og tørre skovkanter, men også i byer, landsbyer og haver, hvor den soler sig på mure, tage og hegnspæle. Den dominerende han holder til på en klippe, en termitbo eller en mur, hvorfra han overvåger sit territorium.

Arten er aktiv det meste af dagen, men trækker i skygge, når overfladerne bliver for varme midt på dagen. Den lever i grupper med en dominerende han, flere hunner og nogle underordnede hanner. Parringen følger regntiden, men hvor det regner jævnt, kan den yngle næsten hele året. Hunnen graver et hul i fugtig, solbeskinnet jord til æggene, og temperaturen i redehullet afgør ungernes køn.

Pasning

TERRARIET

Et voksent dyr skal have et terrarie på mindst 120 × 60 × 60 cm (længde × bredde × højde). En han med to-tre hunner skal have mere, gerne 180 × 60 × 60 cm. Gulvarealet betyder mere end højden, for arten lever mest på jorden og på lave sten, og længden giver plads til en tydelig temperaturgradient.

Brug en bund af sand blandet med lidt jord i et lag på 5-8 cm, så dyret kan grave. Meget fint, støvet sand bør undgås. Køkkenrulle er let at holde rent, men giver ingen mulighed for at grave og lægge æg.

Indret med flade sten, skiferstakke, kork og klippeagtige gemmesteder, så dyret kan klatre op og holde udkig. Mindst tre gemmesteder i forskellige temperaturzoner er et godt udgangspunkt. Alt skal stå fast, for arten er energisk og graver tingene ned. Et netlåg giver god ventilation, og låget skal kunne låses, for dyret er hurtigt. Fjern uspiste insekter inden lyset slukkes, og skift sandet helt hver 3.-4. måned.

Læs mere: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Agama agama skal have en tydelig gradient. Solpladsen skal have en overfladetemperatur på 38-43 °C, målt med et infrarødt termometer. Den varme ende af terrariet ligger på 29-32 °C og den kølige ende på 24-27 °C. Brug en halogenspot i en keramisk fatning over en flad sten eller skiferplade, og sæt termostat på alle varmekilder.

Om natten slukkes lamperne, og temperaturen må falde til 18-21 °C. Er rummet koldere, bruges et keramisk varmelegeme på termostat, som ikke lyser.

For lave temperaturer giver dårlig fordøjelse, svækket immunforsvar og luftvejsinfektioner, og hannen mister sine farver. Tallene gælder hele artsgruppen; for den egentlige *A. agama* findes ikke særskilte tal.

LUFTFUGTIGHED OG VAND

Luftfugtigheden skal ligge på 30-50 %. *Agama agama* kommer fra savanne og krat, ikke fra ægte ørken, og har brug for lidt mere fugt end ørkenarterne. Sprøjt væggene let en eller to morgener om ugen; det holder fugten oppe og giver dråber at drikke, for agamer drikker gerne dråber frem for af en skål.

Stil altid en lav, stabil skål med frisk vand i terrariet, og skift vandet dagligt. For tør luft giver problemer med hudskiftet, især på tæer og halespids. Fugt kombineret med kulde giver luftvejsinfektioner.

Læs mere: Luftfugtighed, sprøjtning og ventilation

LYS OG UVB

Agama agama er dagaktiv og soler sig meget, så den skal have kraftigt lys og UVB svarende til Ferguson-zone 3. Brug et T5 HO-rør på 10-12 % i en reflekterende armatur, der dækker solpladsen og gerne den varme halvdel af terrariet. Afstanden fra rør til solplads er normalt 25-40 cm afhængigt af net og lampe; kontrollér med en UV-måler. Den kølige ende skal have skygge, så dyret kan trække sig væk fra UV-lyset.

Hold 12-14 timers lys om dagen styret af et tænd-sluk-ur. UVB-rør mister effekten længe før lyset svækkes synligt, så skift dem efter producentens anvisning, som regel hver 12. måned.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Agama agama er først og fremmest insektæder, men tager også blomster, frø, græs og blade. Giv en varieret kost af godt fodrede insekter: kakerlakker, fårekyllinger, græshopper og i mindre mængder melorme og supermelorme. Fede insekter som voksmøllarver er kun til godbidder. Insekterne må højst være så store som afstanden mellem dyrets øjne. Tilbyd lidt grønt hver uge, fx mælkebøtteblade, grønkål og sennepskål, men ikke salat og spinat som fast kost.

Unger under et år fodres dagligt. Voksne får insekter tre gange om ugen, så de ikke bliver fede. Fjern uspiste insekter, inden lyset slukkes.

Støv insekterne med kalk uden D3 ved hver fodring, når UVB-lyset er i orden, og giv et vitaminpræparat med D3 hver anden uge. Er UVB-lyset utilstrækkeligt, bruges kalk med D3 ved hver anden fodring, men det kan ikke erstatte UVB.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Agama agama er hurtig, vagtsom og territorial. Hannerne forsvarer et område, og to hanner må aldrig holdes sammen: det ender med alvorlige skader. En han kan holdes med en eller flere hunner i et stort terrarie. Hunner kan som regel bo sammen, men hannen er vedholdende i yngletiden, så hunnerne skal have flere gemmesteder. En han, der kan se en anden han, kan miste farven og holde op med at æde.

Arten tåler håndtering, hvis den vænnes til det som ung, men den søger ikke kontakt. Hold sessionerne korte, lad dyret gå hen over hænderne, og tag det aldrig i halen. Agamer kan ikke smide halen som mange andre øgler, og en hale, der knækker, vokser ikke ud igen. Et dyr med gode gemmesteder er roligere og viser flere farver.

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannen af *Agama agama* er større og har bredere hoved end hunnen, og den dominerende han har gult eller orangerødt hoved og blå krop, mens hunnen er brunlig med olivengrønt hoved og lyse pletter. Kønnet er let at se på voksne dyr, sværere på unger.

Hunnerne bliver kønsmodne efter 14-18 måneder, hannerne efter omkring to år. Sæt først en hun i avl, når hun er fuldvoksen og i god kondition.

PARRING

I naturen følger parringen hos *Agama agama* regntiden. Sæt hannen til hunnerne i et stort terrarie med mange gemmesteder, så hunnerne kan undgå ham. Hannen nikker med hovedet, nærmer sig hunnen bagfra og tager fat i hendes nakke; selve parringen varer et til to minutter. En han i yngledragt er vedholdende, så hold øje med hunnerne, og skil dyrene, hvis en hun får sår eller holder op med at æde.

ÆGLÆGNING OG KULD

En drægtig hun bliver tydeligt rundere. Giv hende en æglægningskasse med 10-15 cm let fugtigt sand eller kokosfiber, hvor hun kan grave. I naturen graver hun et omkring 5 cm dybt hul i fugtig, solbeskinnet jord og lægger typisk 5-7 æg. En hun kan lægge flere kuld i en sæson, og hunner lægger også ubefrugtede æg uden han.

Uden et egnet sted kan hunnen holde æggene tilbage, og det kan blive livstruende. Giv hende rigeligt foder og kalk før og efter æglægningen.

INKUBATION

Tag æggene forsigtigt op uden at vende dem; marker gerne oversiden med blyant. Læg dem i let fugtig vermiculit eller kokosfiber i en rugemaskine. Æggene klækker efter 8-10 uger; ved 29 °C angives 60-90 dage.

A. agama var den første øgle, hos hvem temperaturafhængig kønsbestemmelse blev påvist: ved 26-27 °C bliver ungerne hunner, ved 29 °C hanner. Rugetemperaturen styrer altså kønsfordelingen. Hold temperaturen stabil.

Læs mere: Inkubation af æg

OPDRÆT AF UNGER

Nyklækkede unger er omkring 4 cm fra snude til kloak med en hale på 7-8 cm, og de begynder hurtigt at æde. Hold dem adskilt fra de voksne i et terrarie med samme indretning, mange gemmesteder og UVB. Fodr dagligt med små insekter, støvet med kalk. De vokser hurtigt og er udvoksede efter 18-24 måneder. Skil hannerne fra hinanden i tide, for de bliver territoriale.

Sundhed og typiske fejl

De fleste sygdomme hos *Agama agama* skyldes fejl i pasningen. Typiske problemer er:

- Knogleskørhed (metabolisk knoglesygdom) ved for lidt UVB og kalk. Tegnene er rystelser, bløde ben og misdannede kæber.
- Hudskifteproblemer ved for tør luft, især på tæer og halespids, hvor gammel hud kan snøre blodtilførslen af.
- Luftvejsinfektion ved for lav temperatur eller for høj fugtighed: hvæsende vejrtrækning, slim ved næseborene og åben mund.
- Fedme ved for mange fede insekter og for lidt bevægelse.
- Indvoldsorm og andre parasitter. Vildfangne dyr har ofte mange, så hold nye dyr i karantæne, og få en afføringsprøve undersøgt.
- Æglægningsproblemer hos hunner uden egnet æglægningssted.

Et sundt dyr har klare øjne, fyldig hale og glat hud uden gammelt skind, og det æder villigt. Krybdyr skjuler sygdom længe, så kontakt en dyrlæge med erfaring i krybdyr, hvis dyret taber sig, ikke æder, trækker vejret med åben mund eller virker sløvt.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Typiske sygdomme og tegn på sygdom Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.